

УДК 37.014.5.(477)

Романушко Тетяна, ст. 4 курсу історико-філологічного факультет;
науковий керівник – к.і.н, доц. Лопачька Н. М., (Міжнародний
економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне)

ВНЕСОК МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО В РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

***Анотація.** У статті досліджено діяльність Андрея Шептицького, визначного українського церковного, громадського і політичного діяча, графа, митрополита Української греко-католицької церкви, яку він очолював майже 44 роки, акцентовано увагу на тому, що митрополит заклав підвалини національної християнської політичної культури, чітко окреслив поняття патріотизму, принципи громадського та політичного служіння, вказуючи на їх відповідність християнській етичній традиції.*

***Ключові слова:** національна ідея, греко-католицька церква, патріотизм.*

***Аннотация.** В статье исследована деятельность Андрея Шептицкого, выдающегося украинского церковного, общественного и политического деятеля, графа, митрополита Украинской греко-католической церкви, которую он возглавлял почти 44 года, акцентировано внимание на том, что митрополит заложил основы национальной христианской политической культуры, четко обозначил понятие патриотизма, принципы общественного и политического служения, указывая на их соответствие христианской этической традиции.*

***Ключевые слова:** национальна ідея, греко-католическая церковь, патриотизм.*

***Annotation.** The article deals with Andrey Sheptytsky, a prominent Ukrainian church, public and political figure, graph, Metropolitan of the Ukrainian Greek Catholic Church, which he led nearly 44 years.. The Metropolitan laid the foundations of national Christian political culture, clearly outlined the concept of patriotism, principles and policy of public service, indicating their compliance with ethical Christian tradition*

***Keywords:** national idea, Greco-catholic church, patriotism.*

Сьогодні наша країна переживає важкі часи. На жаль, історія повторюється, і ми знову захищаємо свою країну, її цілісність, захищаємо те, що було досягнуто та нажито за часи її незалежності. Український народ здобув державу, але через нерозуміння своєї місії, ролі провідників

народного руху українська еліта не взяла влади в свої руки і цим скористались і перехопили владу псевдо українські сили. Тепер перед нашими національно-патріотичними силами постало завдання взяти владу в свої руки і сформувати справжню українську національну державу, яка може гармонійно розвиватися тільки на основі національної ідеї.

В працях та діяльності Андрія Шептицького відобразилась ціла епоха боротьби українського народу за державну незалежність, досягнення релігійної та національної єдності. Саме тому дослідження основних ідей у працях митрополита Андрія є актуальним науковим завданням.

Діяльність Андрія Шептицького досліджено у працях І. Геля, О. Лисенко, С. Снісарченко, Д. Шеньчука. Процеси формування української національної ідеї проаналізовано у наукових розвідках М. Драгоманова, який зазначив, що громадські інтереси є важливішими за національні, і державний устрій сприяє суспільній нерівності. Дослідник О. Потебня обгрунтував, що мова формує особливості національного менталітету народу. У розумінні Д. Донцова національна ідея – це боротьба за свою державність як необхідну умову для утвердження українства, або навіть національна держава як кульмінація боротьби за утвердження українства.

Зазначимо, що ідею національного самовизначення українців обстоював геній української історичної думки, автор знаменитої десятитомної «Історії України-Руси» М. Грушевський (1866–1934). Він стверджував, спростовуючи теорію російських мислителів, що українці мають самобутню мову, культуру, історію, яка бере початок з часів Київської Русі.

Метою нашої статті є дослідження впливу постаті Андрія Шептицького на розвиток української національної ідеї. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань: проаналізувати розвиток української національної ідеї; визначити основні державотворчі думки митрополита А. Шептицького; розкрити стосунки між митрополитом та українськими націоналістами у 30–40 рр. ХХ століття.

Андрій Шептицький належить до ключових постатей української історії першої половини ХХ ст. Його вплив на духовне та національно-політичне життя українців того часу, процеси формування національної свідомості, а також на сферу політики важко переоцінити. Феномен митрополита полягає в тому, що він походив із полонізованого роду, а виховання та освіту здобував у колі польської культури, але свідомо зробив свій вибір на користь української Церкви та нації.

29 липня виповнилося 150 років від дня народження Андрія Шептицького (світське ім'я Роман Марія Александер Шептицький; 1865–1944 р.), визначного українського церковного, громадського і політичного діяча, графа, митрополита Української греко-католицької церкви, яку він очолював майже 44 роки. А. Шептицький – історична постать європейського рівня.

Вважаючи справу розбудови освіти й культури засобом національної оборони поневоленого народу, у 1905 році він заснував Український Національний Музей, відстоював необхідність утворення українського університету у Львові, підтримував приватні народні школи ім. Б. Грінченка, князя Данила, єдину міську українську школу ім. М. Шашкевича, товариства «Просвіта», «Рідна Школа», Наукове Товариство ім. Шевченка, читальні, школи для ремісничої і гімназійної молоді, організації «Пласт», «Луг», «Сокіл-Батько», «Українська Молодь Христові», сприяв видавництву журналів для молоді «Наш Приятель», «Поступ», «Українське Юнацтво». В його особі знайшли надійного покровителя і мецената молоді художники, музиканти. Своєю багаторічною діяльністю митрополит Андрей Шептицький завдав остаточного удару москвофільству в середовищі галицького духовенства, органічно пов'язав діяльність греко-католицької церкви з українським національно-визвольним рухом першої половини ХХ ст. Він є автором учення про історичну місію української церкви у справі відновлення єдності східної та західної церков.

Андрей Шептицький був Українським Мойсеєм, бо став не лише пастирем українців, а вболіваючи за долю України, вишукував шляхи до її свободи. Могутній талант і багато духовних сил вклав він у створення власного плану-меморандуму майбутньої незалежної держави. Геніальність цього плану, викладеного у «Меморандумі» 15 серпня 1914 р., актуальна і сьогодні. Він полягає в тому, що митрополит в основу розбудови держави ставив, по-перше, сильну національну армію, побудовану на традиціях запорізьких козаків, з відродженням інституту гетьманства в командній українській мові, по-друге, європейську правову державу, по-третє, рідну національну церкву [1]

Серед вагомих національних справ науковець І. Гель виділяє дві кардинальні справи митрополита Андрія Шептицького: невтомна боротьба з москвофільськими поглядами серед галицького духовенства, а заразом і серед інтелігенції, а також його вміння втілити в Греко-католицькій церкві ідею спільноти як живого організму, яку трансформував на національний ґрунт, виховуючи суспільство на засадах християнського здорового патріотизму. Церковне і пастирське плекання любові до свого, до рідного стало поштовхом до активного національного-визвольного руху першої половини ХХ ст. У боротьбу з москвофільством митрополит зробив рішучий і відважний вчинок: «Першим ударом, який завдав А. Шептицький по москвофільству, було впровадження ним української народної мови до офіційного церковного вжитку. Починаючи з перших років ХХ ст., церковні документи Львівської митрополії – розпорядження, обіжники, пастирські послання, листи тощо – почали виходити українською літературною мовою. Цей революційний крок молодого галицького митрополита високо оцінив І. Франко» [1, с. 3].

Варто зазначити, що у своїх працях А. Шептицький надавав перевагу терміну «народ» навіть тоді, коли використовував це слово як синонім до сучасного терміна «нація». Поняття народу – нації митрополит Шептицький найповніше представив у 1941 р. у посланні «Як будувати Рідну Хату». У ньому він намагався відповісти на питання, що робить людей одним народом (нацією)? На його думку, передусім, це мова. Крім того, митрополит писав про «свідомість української національності», тобто національну свідомість, яка повстає від просвіти [2, с. 24–26]. Подаючи в цьому самому посланні приклади Великобританії та США, об'єднання Німеччини та Італії, митрополит Андрій відзначає, що користування однією мовою може і не бути достатнім чинником для об'єднання людей у націю. Водночас, «національна свідомість, хоч і має закорінення у психіці народу, може бути ослабленою силами, не зацікавленими в утвердженні української нації» [2, с. 25–26]. У тому самому посланні митрополит використовував вислів «великий народ», як синонім терміну «нація». У зв'язку з цим А. Шептицький зауважував, що «великий народ» – це цілість, складена з різних угруповань людей, які виникають на різній основі: «Одні спираються на спільність праці, потреб, прав, чи на сусідство хат і домівок, спільність фахових інтересів, учених діл різних теорій і наук, синдикатів робітників і хлібодавців, пролетарів і людей...». Звідси він доходив висновку, що «великий народ» є цілісністю, «зложеною з найрізноморідніших спільнот» [2, с. 11].

Митрополит звертав увагу на те, що український народ був поділений територіально, релігійно і внутрішньо-ідеологічно, наслідком чого стала відсутність згоди між політичними силами у способах досягнення спільного добра. Це особливо важливо з огляду на те, що український народ «лежить на пограниччі двох різних і майже собі ворожих культур – східної і західної» [3, с. 29–31].

Митрополит Андрій наставляв, що Церква потрібна державі, тому не має бути від неї відділена. Щоб краще зрозуміти, чому А. Шептицький висловлювався за таку модель взаємин між державою і Церквою, потрібно з'ясувати, як він розумів ці взаємини, зокрема для вирішення таких етичних проблем, як: ставлення Церкви до існуючої влади; втручання чи не втручання Церкви у політику; свобода совісті і релігії; активна діяльність Церкви у всіх сферах людської діяльності. Митрополит А. Шептицький вважав, що у християнських народах Церква має бути найважливішою виховною силою. Хоча основним її призначенням є дбання про вічне спасіння, але вона має піклуватися і про земне життя людей, про справи дочасні [3, с. 28].

Митрополит вважав, що держава не повинна оголошувати необмежену свободу совісті і релігії. Вона має толерантно ставитись до будь-яких релігій. У своїй діяльності Андрій Шептицький намагався охопити всі

ділянки людського життя, хоч би то йшлося про реформу виборчого права для студентів.

1. Гель І. А. Митрополит Андрей Шептицький і українська національна ідея // Літературна Україна / І. А. Гель. – 1996. – 8 лютого. – С. 3. **2.** Митрополит Андрей Шептицький. Як будувати Рідну Хату? – Львів, 2003. – 126 с. **3.** Лисенко О. Є. Релігійне питання у теорії та практиці українського націоналізму в першій половині ХХ ст. / О. Є. Лисенко // Український історичний журнал. – № 6. – С. 29– 51. **4.** Митрополит Андрей Шептицький : життя і діяльність : Документи і матеріали 1899–1944 рр. Том II. – Львів : Місіонер, 1998. – 572 с. **5.** Мойсей українського Духа і провідник нації : науково-мистецьке видання / автор-упорядник О. Д. Михайлюк.– Львів, 2015. – 564 с.